

การพัฒนาการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลหนองป่าครั่ง
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

The Financial Management Development of The Organic Nong Pa Krung Group in Nong
Pa Krung Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province

พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ^{1/}

Punnuch Chaipinchana^{1/}

^{1/}สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จ.เชียงใหม่ 50000

^{1/}Department of Management, Faculty of Business Administration, Payap University, Chiang Mai 50000, Thailand

(Received 8 July 2015; Accepted 25 August 2015)

Abstract: This research is participatory action research (PAR) and aims to create a financial management system of the organic Nong Pa Krung group in Nong Pa Krung Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province. This study was done by in-depth interviews and focus group discussion with thirteen respondents of the organic Nong Pa Krung group, and the creation of community learning process by viewing the model community. Action by the P-D-C-A cycle. The duration of the study was done 28 February 2557 to 28 February 2558. The study has discovered that in the past, the group had no financial management systems. The Group's financial accounting records only the memo; therefore, three appropriate financial accounting systems were made based on the P-D-C-A cycle: cash sales system, credit sales system and payment Systems. These constructed systems were used to experiment on the respondents. The respondents have been trained by the actual work (On the Job Training). They have the ability to extract revenue, expenses, gains and losses as well, including how to calculate the cost to prepare the action plan for the future.

Keywords: Financial management, organic vegetables

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยการศึกษาประชากรคณะกรรมการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง จำนวน 13 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยการดูงานชุมชนต้นแบบ และการลงมือดำเนินการตามหลักวงจร P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ระยะเวลาในการศึกษาวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2557 ถึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2558 ระยะเวลา 12 เดือน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมากลุ่มฯ ไม่มีระบบการจัดการการเงิน การบันทึกข้อมูลทางบัญชีการเงินใช้เพียงการบันทึกช่วยจำ ผู้วิจัยได้ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างดำเนินการสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มฯ ตามหลักวงจร P-D-C-A โดยสามารถพัฒนาระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมกับบริบทกลุ่ม รวมทั้งออกแบบระบบการเงินและเอกสารทางการเงินที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ระบบ ได้แก่ ระบบการขายสินค้าเงินสด ระบบการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และระบบการรับค่าสินค้าเป็นเงินเชื่อ กลุ่มตัวอย่างได้รับการอบรมโดยวิธีการปฏิบัติงานจริง รวมทั้งได้ทดลองจดบันทึกข้อมูลต้นทุนผันแปรในรูปแบบฟอร์มลงรายการต้นทุนผันแปรที่ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้น และสามารถแยกรายได้ ค่าใช้จ่าย กำไรหรือขาดทุนได้อย่างชัดเจน รู้จักวิธีคำนวณหาต้นทุนผลิตภัณฑ์เพื่อวางแผนการดำเนินงานในอนาคตได้

คำสำคัญ: การจัดการการเงิน ผักอินทรีย์

คำนำ

จากกระแสความนิยมการบริโภคสินค้าเพื่อสุขภาพที่ยังคงมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จังหวัดเชียงใหม่ก็ได้ให้ความสำคัญกับการบริโภคสินค้าเพื่อสุขภาพ โดยได้มีการกำหนดเป็นนโยบายอาหารปลอดภัยจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการดำเนินการขยายเครือข่ายการตลาดพืชอาหารปลอดภัยจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2554-2557 และประกาศให้เชียงใหม่เป็นจังหวัดแห่งพืชอาหารปลอดภัย ในปี 2559 (กนกรัตน์, 2555) เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองเชียงใหม่ จึงร่วมกันส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นแหล่งอาหารปลอดภัยของชุมชน ให้ประชาชนมีการพึ่งตนเองด้วยการลดรายจ่ายในครัวเรือนและหากมีผลผลิตเหลือก็สามารถจำหน่ายแจกให้กับ

ชุมชน เป็นการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เนื่องจากประชาชนดั้งเดิมตำบลหนองป่าครั่งยังถือว่ามียาได้ไม่สูงมากนัก (พรธนะ, 2554) ดังนั้นชุมชนตำบลหนองป่าครั่งจึงได้ร่วมกันดำเนินการจัดตั้งกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นโดยสอดคล้องกับแผนงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) พ.ศ. 2555 กลุ่มฯ ได้มีการดำเนินงานมาได้ระยะหนึ่งและปัจจุบันพบว่าชาวบ้านที่สนใจอาสาเข้ามาเป็นคณะกรรมการจำนวน 10-15 คน และในการปฏิบัติงานได้มอบหมายให้คณะกรรมการ 2-3 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่สละเวลามาดูแลโดยไม่ได้รับผลตอบแทนใดๆ ในช่วงระยะเริ่มดำเนินการกลุ่มฯ ได้ทดลองปลูกผัก 3-4 ชนิด และผลผลิตยังมีจำกัด และ

ประเด็นสำคัญคือกลุ่มฯ ไม่ทราบต้นทุนผลิตภัณฑ์จึงส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดราคาขายที่เหมาะสม ส่งผลให้ในปัจจุบันกลุ่มกำลังประสบปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียนและเริ่มขาดสภาพคล่อง และหากเป็นเช่นนี้ต่อไปก็มีแนวโน้มสูงที่จะทำให้ต้องล้มเลิกโครงการ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้สมาชิกกลุ่มฯ และผู้วิจัยร่วมกันทำการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การพลิกฟื้นโครงการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง โดยกลุ่มฯ ตระหนักดีว่าการแก้ไขปัญหาให้สามารถพลิกฟื้นโครงการได้สำเร็จนั้นจำเป็นจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหามานานหลายด้านประกอบกัน โดยเริ่มตั้งแต่การจัดการกลุ่มฯ รวมทั้งการพิจารณาแก้ไขปัญหาในกิจกรรมหลักได้แก่ การผลิต การตลาดและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมด้านการจัดการทางการเงิน เนื่องจากในทางปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมดเหล่านี้ไม่อาจแยกดำเนินการกัน หากแต่กลับมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา และอาจกล่าวได้ว่าทุกกิจกรรมจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นก็ล้วนแล้วแต่ต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการทางการเงิน โดยการวางระบบการจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพนั้นจะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมหลักของกลุ่มฯ สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และประเด็นสำคัญคือข้อมูลทางการเงินจะทำให้กลุ่มฯ สามารถรู้ต้นทุนผลิตภัณฑ์และทำการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม นอกจากนั้นการรับรู้ข้อมูลรายรับจ่ายและยอดขาดทุนหรือกำไรจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานและสามารถบริหารเงินทุนหมุนเวียนเพื่อรักษาสภาพคล่องทางการเงินของกลุ่ม ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงมุ่งให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มฯ ด้วยการ

พัฒนาศักยภาพและนำไปสู่การกำหนดแนวปฏิบัติทางการเงิน รวมทั้งสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่งซึ่งจะได้ระบบการจัดการการเงินที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน นอกจากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะนำไปสู่การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มฯ ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวจะทำให้กลุ่มฯ พัฒนาระบบการบริหารการเงิน การควบคุมต้นทุนผลิต และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณาในการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อขยายการดำเนินงานในอนาคต อันเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมฐานความมั่นคงของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่งให้คงอยู่เป็นแหล่งอาหารปลอดภัยของชุมชนและยังสร้างรายได้เสริมในครัวเรือนให้มีความยั่งยืนต่อไป โครงการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและแนวทางการจัดการการเงินในปัจจุบันของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง และเพื่อสร้างระบบการจัดการการเงิน รวมทั้งระบบการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

อุปกรณ์และวิธีการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากับประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นคณะกรรมการและสมาชิกโครงการผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในการดำเนินงานโครงการผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่งในปัจจุบันจำนวนทั้งสิ้น 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและแนวทางการจัดการการเงินกลุ่มผักอินทรีย์ ได้แก่ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มฯ สถานภาพการปลูกผักอินทรีย์และข้อมูลด้านการเงินเกี่ยวกับ การลงทุน รายได้ และ ค่าใช้จ่ายทางการตลาด ค่าใช้จ่ายด้านการผลิต และค่าใช้จ่ายการจัดการ เพื่อประมาณและนำมาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

2) การบันทึกข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต โดยใช้สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

3) การสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และ

เครื่องมือการระดมสมองกลุ่มย่อย ในประเด็นวิธีการจัดการทางการเงิน รวมทั้งปัญหาการจัดการการเงิน โดยในการสนทนากลุ่มย่อยนี้จะมีแนวคำถามในประเด็นที่สำคัญต่อวัตถุประสงค์ในการศึกษา

4) การวิเคราะห์ SWOT การจัดการการเงินกลุ่มฯ

5) การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดเตรียมข้อมูลทางการเงิน การอบรมโดยวิธีการปฏิบัติงานจริง (on the job training) และการบันทึกข้อมูลทางการเงินเพื่อการจัดการทางการเงิน

6) การจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอบถามปัญหาในการดำเนินงานโครงการร่วมกันระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย

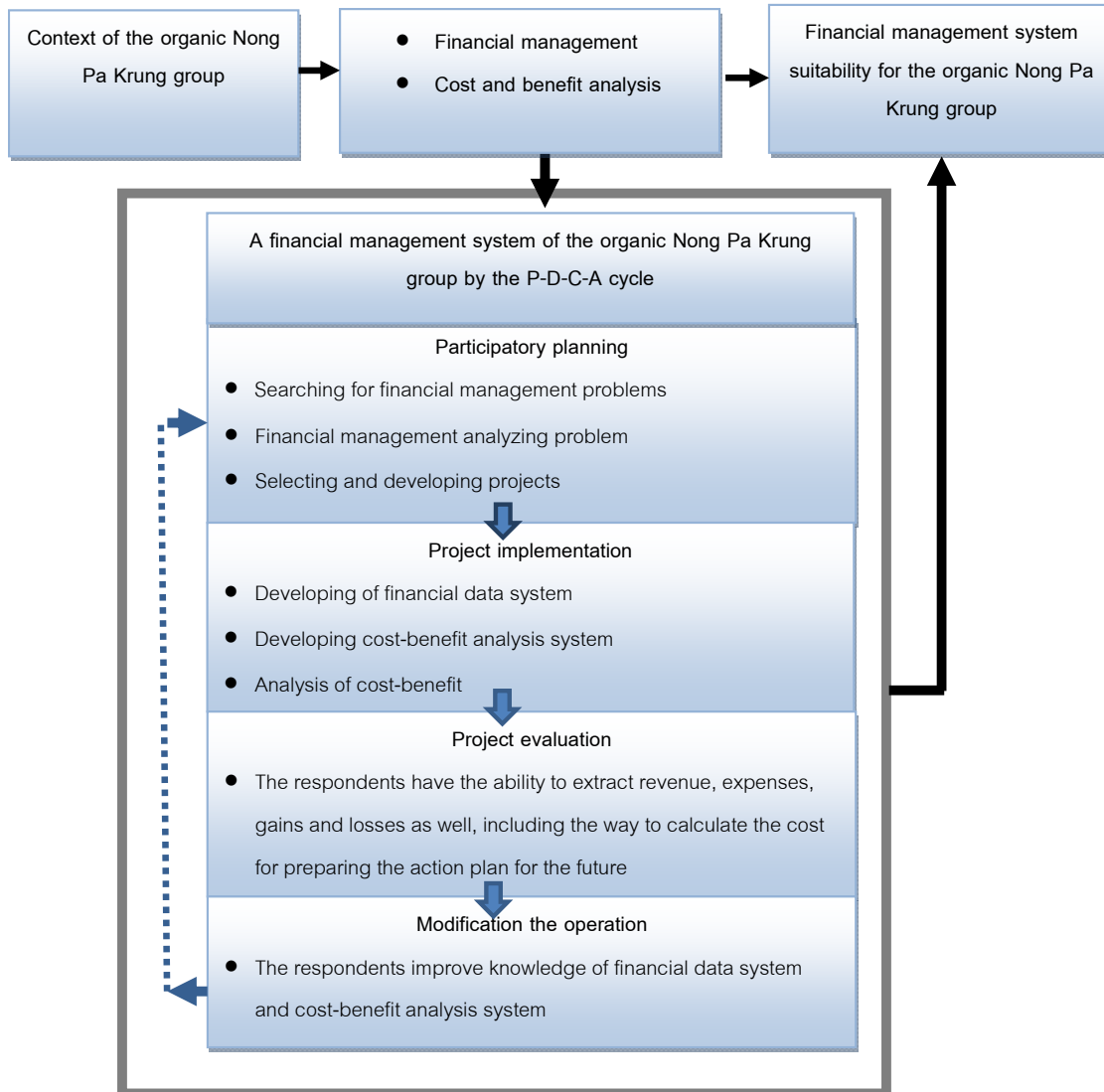
Figure 1 The organic Nong Pa Krung group learnt the financial management issue

กระบวนการศึกษา

กระบวนการศึกษาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ใช้วิธีการศึกษาดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ

กลุ่มตัวอย่างผ่านกระบวนการ P-D-C-A ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยแสดงเป็นแผนภูมิดังภาพที่ 2

Procedure of this study

ผลการศึกษา

ผลการดำเนินการและผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นรายงานเชิงวิเคราะห์ที่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญ ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. บริบทชุมชนและแนวทางการจัดการการเงินกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่สรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง ก่อตั้งขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) พ.ศ. 2555 วงเงินงบประมาณการดำเนินโครงการ 211,400 บาท โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านปลูกผักปลอดสารพิษที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ก่อให้เกิดสุขภาพที่ดีถ้วนหน้าแก่

ประชาชน เป็นการลดรายจ่ายจากการที่ต้องไปซื้อผักที่ตลาดในราคาแพงและบางครั้งไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพและเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนหันกลับมาปลูกผักรับประทานเอง เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีการเรียนรู้ในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาด้านโภชนาการด้วยตนเอง นอกจากนี้ในอนาคตยังเป็นช่องทางสร้างรายได้ให้กับประชาชนภายในหมู่บ้านจากการนำผักที่ปลูกไปจำหน่ายให้ประชาชนภายในหมู่บ้านเดียวกันและหมู่บ้านใกล้เคียง ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและครอบครัวได้ทางหนึ่ง

รูปแบบการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่งมีการดำเนินการอย่างง่ายโดยการใช้

วิธีการจดบันทึกช่วยจำ (ดังภาพที่ 3) นอกจากนั้นพบว่า กลุ่มฯ มีวงจรรายการค้า 2 วงจร ได้แก่ 1) วงจรรายได้ ซึ่งระบบการขายมีทั้งการขายเป็นเงินสดและขายเป็นเงินเชื่อ โดยไม่มีเอกสารประกอบการลงบัญชี 2) วงจรค่าใช้จ่าย โดยรายจ่ายหลักของกลุ่มฯ ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการผลิต ได้แก่ ค่าเมล็ดผักและกล้าพันธุ์ ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าไฟฟ้าในการเดินเครื่องปั้มน้ำ ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านการขายเนื่องจากผู้ที่รับซื้อจะเดินทางมาทำการรับซื้อที่สวน ส่วนค่าใช้จ่ายด้านการบริหารนั้นไม่มีการจ่ายเป็นเงินสดแต่จะให้การตอบแทนในลักษณะการนำผักและผลิตภัณฑ์กลับไปบริโภคที่บ้าน

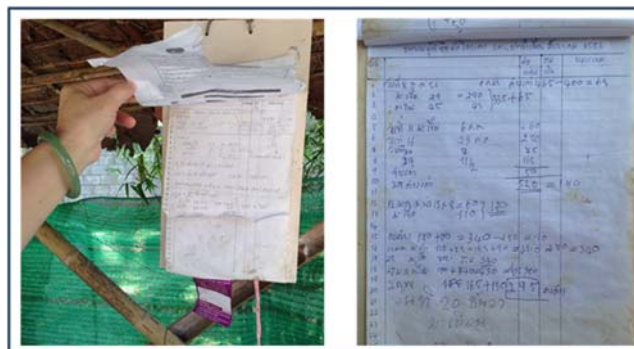

Figure 3 The previous memo in financial accounting records of the organic Nong Pa Krung group

2. การสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาและกำหนดแนวทางการสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการประชุมเน้นให้มีการระดมความคิดเห็นของชุมชนต่อปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการการเงิน เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิธีการและดำเนินการปรับปรุงด้านการจัดการการเงินของกลุ่ม

ผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่งการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยกระบวนการ P-D-C-A ซึ่งผลการดำเนินการสรุปได้ดังนี้

การวางแผน (plan)

การดำเนินกิจกรรมการวางแผน (plan) การดำเนินกิจกรรมการวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมดำเนินการสร้างระบบการจัดการการเงินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง คณะผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมระดมสมองเพื่อวางแผนดำเนินงานใน

2 ประเด็น ได้แก่ ประชุมกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์
ค้นหาปัญหาการจัดการการเงิน โดยใช้ SWOT
analysis และร่วมกันทำการคัดเลือกและกำหนด
กิจกรรมการพัฒนาระบบการจัดการการเงิน โดยใช้
TOWS matrix ผลการประชุมย่อยระหว่างนักวิจัย
และกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อร่วมกันทำ
การวิเคราะห์ปัญหาการจัดการการเงินของกลุ่มฯ โดยใช้
SWOT analysis พบว่า

จุดแข็ง (S) ของกลุ่มฯ คือ ได้ดำเนินการตั้ง
คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการจัดการด้านการเงินที่
มีความซื่อสัตย์และความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน
โครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นอกจากนั้น
กลุ่มฯ มีเงินลงทุนดำเนินโครงการเริ่มต้นอย่าง
เพียงพอ จากการได้รับการอุดหนุนทุนจากรัฐบาล
ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและ
ชุมชน (SML) ซึ่งเป็นทุนอุดหนุนแบบให้เปล่าจึงไม่มี
ความกดดันในการที่กลุ่มฯ ต้องชำระคืนเงินลงทุน
เป็นต้นทุน

จุดอ่อน (W) ของกลุ่มฯ คือ บุคลากรที่ได้รับ
มอบหมายให้รับผิดชอบในการบันทึกรายการทาง
การเงินของโครงการขาดความรู้ในระบบบัญชีและ
เอกสารการเงินที่จำเป็น จึงไม่สามารถใช้ข้อมูลทาง
การเงินไปวางแผนและกำหนดแนวทางสำหรับการ
เจริญเติบโตในอนาคต ลักษณะการบันทึกรายรับจาก
การขายใช้วิธีการบันทึกรายรับแบบรวมไม่ได้แยก
รายรับจากการขายผักชนิดต่าง ๆ และไม่สามารถ
คำนวณต้นทุนสินค้าและกำไรของผลิตภัณฑ์ได้
นอกจากนั้นรายรับจากการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ
ไม่แน่นอนและมีจำนวนไม่มาก มีเพียงพอเฉพาะใช้
เป็นเงินสดหมุนเวียนเท่านั้น เช่น การนำไปจัดซื้อ
เมล็ดพันธุ์ ต้นกล้า ปุ๋ย การซ่อมบำรุงเครื่องมือเล็ก ๆ

น้อย ๆ และใช้เป็นค่าจ้างแรงงานบางส่วน แต่ไม่มี
การสะสมไว้ให้เพียงพอในการจัดหาเครื่องมือและ
อุปกรณ์และลงทุนเพิ่มในสินทรัพย์ถาวรเพื่อขยาย
งานและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการ
ดำเนินงานในอนาคต

โอกาส (O) ของกลุ่มฯ คือ การที่กลุ่มฯ ได้รับเงิน
อุดหนุนโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและ
ชุมชน (SML) เป็นทุนอุดหนุนให้เปล่าจึงไม่สร้าง
ความกดดันในการต้องชำระคืนเงินลงทุนเป็นต้นทุน
นอกจากนั้นผู้นำชุมชนได้ให้การสนับสนุนด้วยการ
บริจาคพื้นที่ส่วนบุคคลให้ใช้ประโยชน์เป็นสวนผัก
อินทรีย์โดยไม่คิดค่าเช่า กลุ่มฯ จึงไม่ต้องจ่ายเงิน
ลงทุนในที่ดินและค่าใช้จ่ายด้านค่าเช่าที่ดินที่เป็นตัว
เงิน อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา
โดยรอบชุมชนให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน
เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านปลูกผักปลอด
สารพิษที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ก่อให้เกิดสุขภาพที่
ดีถ้วนหน้าแก่ประชาชน เป็นการลดรายจ่ายจากการ
ที่ต้องไปซื้อผักที่ตลาดในราคาแพงและบางครั้งไม่
ปลอดภัยต่อสุขภาพและเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนหัน
กลับมาปลูกผักรับประทานเอง

อุปสรรค (T) ของกลุ่มฯ คือ การได้รับการอุดหนุน
ทุนเริ่มต้นโครงการจากรัฐบาลภายใต้โครงการพัฒนา
ศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) เพียงครั้ง
เดียว ซึ่งปัจจุบันโครงการนี้ได้มีการยกเลิกไป

ผลการประชุมย่อยระหว่างนักวิจัยและกลุ่ม
ตัวอย่างคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อร่วมกันทำการ
วิเคราะห์ คัดเลือกและกำหนดโครงการพัฒนาการ
จัดการการเงิน โดยใช้ TOWS matrix สามารถสรุป
แผนงานกิจกรรมการพัฒนาระบบการจัดการการเงิน
ดังนี้ (ดังภาพที่ 4)

	Strength (S) Financial Management Committee has commitment to the do job.	Weakness (W) - Lack of knowledge in accounting and financial documents. - Group's revenues has less and uncertain. It has not enough for investment.
Opportunity (O) State agencies and educational institutions supported to financial knowledge to this group.	SO Strategies Set a person who reasonable work accounting records and financial management.	WO Strategies - On the job training in knowledge of accounting. - Design a financial documents that fit of the group.
Threats (T) The development of villages and hamlets (SML), project was canceled.	ST Strategies -	WT Strategies - Development the system which used to calculate product cost. - Training on product costing and returns.

Figure 4 The financial development system of the group that analysis by using TOWS Matrix

SO Strategies

การกำหนดตัวบุคคลที่มีความเหมาะสมในการบันทึกข้อมูลบัญชีและรับผิดชอบด้านการจัดการการเงิน ให้รับผิดชอบในการบันทึกข้อมูล เนื่องจากเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในความซื่อสัตย์และความมุ่งมั่นในการดำเนินงานโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

WO Strategies

กิจกรรมการอบรมความรู้ด้านการบันทึกบัญชี โดยวิธีการอบรมการปฏิบัติงานจริง (on the job training) กิจกรรมการออกแบบแบบฟอร์มในการบันทึกข้อมูลบัญชีและเอกสารการเงินที่เหมาะสมกับการทำงานของกลุ่ม

WT Strategies

กิจกรรมการสร้างระบบช่วยคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ และการอบรมการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ และผลตอบแทนผลิตภัณฑ์

การปฏิบัติ (do)

คณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายดำเนินการปฏิบัติการตามแผนกิจกรรมการจัดการจัดการการเงินที่ร่วมกันกำหนด โดยใช้ TOWS matrix โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการดำเนินกิจกรรมการอบรมความรู้ด้านการบันทึกบัญชี โดยวิธีการอบรมการปฏิบัติงานจริง โดยยึดตามแบบฟอร์มรายงานเงินสดรับ-จ่าย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) (ดังภาพที่ 5 และ 7) 2) กิจกรรมการดำเนินกิจกรรมการออกแบบแบบฟอร์มในการบันทึกข้อมูลบัญชีและเอกสารการเงินที่เหมาะสมกับการทำงานของกลุ่ม โดยเอกสารประกอบการลงบัญชี 2 ชนิด ได้แก่ ใบเสร็จรับเงิน และ ใบส่งของ ส่วนสมุดบัญชี 3 ชนิด ได้แก่ สมุดบันทึกรายรับ-รายจ่าย สมุดทะเบียนสินทรัพย์ถาวร และสมุดทะเบียนสมาชิก และหุ้น ส่วนสมุดบัญชีย่อยต่าง ๆ 2 ชนิด

ประกอบด้วย สมุดบัญชีย่อยลูกหนี้ขายสินค้าเงินเชื่อ และสมุดบัญชีย่อยเจ้าหนี้ซื้อสินค้าเงินเชื่อ (ดังภาพที่ 6) และ 3) กิจกรรมการอบรมการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ โดยวิธีการอบรมการปฏิบัติงานจริง เพื่อนำไปสู่การกำหนดราคาขายที่เหมาะสม กิจกรรมอบรมได้ร่วมกันกำหนดวิธีการในการเก็บข้อมูลต้นทุนผันแปร (ดังภาพที่ 9) โดยได้ร่วมกันทำการออกแบบฟอร์มลงรายการต้นทุนผันแปร 1 รอบการเพาะปลูกของกลุ่มฯ เพื่อช่วยให้ง่ายในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปสู่การคำนวณต้นทุนผักแต่ละชนิด (ดังภาพที่ 8)

การตรวจสอบ (check)

การตรวจสอบติดตามการดำเนินการของกลุ่มฯ ในการบันทึกบัญชีขั้นพื้นฐานและวิธีการประมวลผลต้นทุนผันแปร โดยมีวัตถุประสงค์ให้ กลุ่มฯ ได้เข้าถึงวิธีการบันทึกบัญชีกิจการขั้นพื้นฐานอย่างถูกต้องเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่จะสะท้อนกิจกรรมรายรับ และรายจ่าย โดยยึดตามแบบฟอร์มรายงานเงินสดรับ-จ่าย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) และการลงรายการในแบบลงรายการต้นทุนผันแปร 1 รอบการเพาะปลูกของกลุ่มฯ พบว่ากลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจในระบบในระดับดี และได้ทำการสรุปปัญหาในการดำเนินกิจกรรมได้ดังนี้

1) การลงบัญชีรับเงินสดค่าสินค้าในแบบฟอร์มรายงานเงินสดรับ-จ่าย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) ผู้

บันทึกยังคงเคยชินกับการบันทึกแบบเหมารวมโดยไม่แยกรายละเอียดชนิดสินค้า ส่งผลให้ข้อมูลทางการเงินขาดความสมบูรณ์

2) การใช้เอกสารประกอบการลงบัญชีประกอบด้วยใบเสร็จรับเงินในกรณีขายเป็นเงินสด และ ใบส่งของในกรณีขายเป็นเงินเชื่อ ในระยะแรกยังขาดความชำนาญจึงทำให้ผู้ดำเนินการรู้สึกว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้น

3) การลงรายการในแบบลงรายการต้นทุนผันแปร 1 รอบการเพาะปลูกของกลุ่มฯ พบว่า ผู้บันทึกยังไม่เข้าใจในรายการค่าใช้จ่ายผันแปรร่วมที่ต้องมีการจัดสรร

ปรับปรุงแก้ไข (act)

คณะผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือ จากการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคจากการปฏิบัติและร่วมกันแก้ไข ปัญหาที่สำคัญคือการลงรายการรับจ่ายอย่างละเอียดถูกต้อง การจัดสรรค่าใช้จ่ายร่วมอย่างเหมาะสม และ ประเด็นการกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบเห็นความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินบัญชีเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังได้นำกลุ่มฯ การศึกษาหาความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีประสบการณ์จริงในการดำเนินการ

Figure 5 The respondent has been trained about the financial records and accounts

Figure 6 Financial documents were developed by the group

Figure 7 The respondent has been trained by the actual work (on the job training)

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง
แบบลงรายการต้นทุนแบบ 1 รอบการเพาะปลูก

รายการ	ต้นทุนแบบ (บาท)		
	ผัก.....	ผัก.....	ผัก.....
ค่าเมล็ดพันธุ์ผัก			
ค่าปุ๋ยคอก			
ค่าปุ๋ยคอกและวัสดุปรับปรุงดิน			
ค่ากำจัดศัตรูพืช			
ค่าแรงงานในการดูแล			
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร			
ค่าไฟฟ้า			
ค่า			
ค่า			
ค่า			
ค่า			
รวม			

ขนาดพื้นที่เพาะปลูกหรือขนาดแปลงปลูก (ตารางเมตร)

1. ผัก..... ขนาดพื้นที่ กว้าง..... เมตร ยาว..... เมตร

2. ผัก..... ขนาดพื้นที่ กว้าง..... เมตร ยาว..... เมตร

3. ผัก..... ขนาดพื้นที่ กว้าง..... เมตร ยาว..... เมตร

วันที่ในการปลูก

1. ผัก..... วันที่ปลูก..... วันที่เก็บเกี่ยว.....

2. ผัก..... วันที่ปลูก..... วันที่เก็บเกี่ยว.....

3. ผัก..... วันที่ปลูก..... วันที่เก็บเกี่ยว.....

Figure 8 The recording variable costs of production documents were developed by the group

Figure 9 The respondent has been trained to calculate the production cost

3. การสร้างระบบการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการสร้างระบบการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและการใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนสมาชิกกลุ่มฯ และผู้วิจัยได้ร่วมกันสร้างระบบการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง โดยได้ร่วมกันออกแบบ

แบบฟอร์มเพื่อให้กลุ่มใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจำแนกต้นทุนผันแปรที่ใช้ในการผลิตผักปลอดภัยของกลุ่มฯ และลงรายการต้นทุนผันแปร 1 รอบการเพาะปลูก (ดังภาพที่ 8) ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการลงบันทึกข้อมูลมีความเข้าใจสามารถลงตัวเลขค่าใช้จ่ายผันแปรลงในแบบฟอร์มฯ เพื่อคำนวณต้นทุน และผลตอบแทนประมาณการของผักแต่ละชนิดได้ แต่กลุ่มมีปัญหาในการลงบันทึกข้อมูลค่าใช้จ่ายร่วม ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าแรงงานในการยกแปลงและการเตรียมแปลง ซึ่งเป็นลักษณะเป็นการเหมาจ่ายรวมทั้งพื้นที่เป็นรายวัน และรายเดือนสำหรับการปลูกพืชผักทุกชนิด จึงต้องทำการสร้างความเข้าใจในเรื่องวิธีการในการจัดสรรค่าใช้จ่ายร่วมเพื่อให้สามารถคิดต้นทุนโดยประมาณของผักแต่ละชนิดได้อย่างถูกต้อง ผลจากการอบรมทำให้ผู้รับผิดชอบในการบันทึกของกลุ่มมีความเข้าใจและสามารถจัดสรรค่าใช้จ่ายร่วมได้

อย่างไรก็ตามผลการดำเนินการสร้างระบบการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ด้วยกระบวนการ P-D-C-A ทำให้กลุ่มรู้วิธีการในการคำนวณต้นทุนผลิตของผักแต่ละชนิดโดยประมาณ เนื่องจากต้นทุนในการปลูกผักของกลุ่มฯ นั้นเป็นต้นทุนหลักที่สำคัญ โดยกลุ่มฯ ไม่มีต้นทุนทางการตลาดเนื่องจากใช้ระบบให้ผู้ซื้อเข้ามารับซื้อที่สวน ซึ่งผู้ซื้อจะดำเนินการเองทั้งกระบวนการตั้งแต่การเลือกเก็บผลผลิต ชั่ง ห่อ และขนส่ง ส่วนต้นทุนในการบริหารของกลุ่มฯ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินสด แต่เป็นต้นทุนจากการเก็บผักเพื่อนำไปบริโภคในครัวเรือน จึงให้กลุ่มใช้วิธีการคิดต้นทุนการบริหารตามน้ำหนักผลิตภัณฑ์ที่นำกลับไปบริโภคด้วยราคาขายต่อหน่วยและทำการตีเป็นค่าใช้จ่ายด้านการบริหารอย่างไรก็ตามใน

ปัจจุบันกลุ่มยังไม่สามารถทำให้ได้ข้อมูลทางการเงินตามหลักการคิดต้นทุนและผลตอบแทนที่สมบูรณ์ถูกต้องตามหลักทฤษฎี เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้ทางการบัญชีการเงินของผู้บันทึกซึ่งเกินความสามารถที่จะทำความเข้าใจของผู้รับผิดชอบปัจจุบันของกลุ่ม

อภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะต้องมีการจัดทำระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมโดย บุษบา และคณะ (2557) ได้ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้โดยการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชนด้วยการนำข้อมูลที่จดบันทึกทางการเงินมาใช้บริหารจัดการการควบคุมพฤติกรรมค่าใช้จ่ายจนสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตให้ลดลงได้ นอกจากนั้นการออกแบบระบบการเงินบัญชีรวมทั้งเอกสารและรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมกับกลุ่มซึ่งจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจะต้องมีผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ในการบันทึกบัญชีและจัดทำรายงานทางการเงิน เริ่มตั้งแต่รูปแบบเอกสาร การบันทึกข้อมูลลงในเอกสาร การจัดเก็บเอกสาร การบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงิน ระบบที่ออกแบบจะต้องมีการนำไปทดลองปฏิบัติกับผู้มีหน้าที่ในการบันทึกบัญชีของโครงการเพื่อให้การบันทึกบัญชีและจัดทำงบการเงินอย่างถูกต้องและมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยอาจมีการปรับรูปแบบวิธีการให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและขีดจำกัดของกลุ่มซึ่ง ดลกร (2551) ได้ทำการศึกษาและจัดทำระบบบัญชี

การเงินที่เหมาะสมกับบริบทและนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการเพิ่มพูนศักยภาพการบริหารจัดการฟาร์มสุกร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ นอกจากนั้นการออกแบบระบบบัญชีการเงินรวมทั้งการออกแบบเอกสารและรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องที่มีความซับซ้อนน้อย ง่ายแก่การทำความเข้าใจและมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานของกลุ่ม นับเป็นวิธีการในการช่วยพัฒนาศักยภาพการบริหารการเงินของกลุ่มฯ ซึ่งผลจากการดำเนินการด้วยกระบวนการ P-D-C-A กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่ง ได้ร่วมตัดสินใจยึดเอาตามแบบฟอร์มรายงานเงินสดรับ-จ่าย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) ส่วนเอกสารการเงินที่ได้กลุ่มฯ ร่วมกันออกแบบและปรับปรุง ประกอบด้วย เอกสารประกอบการลงบัญชี 2 ชนิด ได้แก่ ใบเสร็จรับเงิน และ ใบส่งของ สมุดบัญชี 3 ชนิด ได้แก่ สมุดบันทึกรายรับ-รายจ่าย สมุดทะเบียนสินทรัพย์ถาวร และสมุดทะเบียนสมาชิกและหุ้นส่วน สมุดบัญชีย่อยต่าง ๆ มี 2 ชนิด ประกอบด้วย สมุดบัญชีย่อยลูกหนี้ขายสินค้าเงินเชื่อ และสมุดบัญชีย่อยเจ้าหนี้ซื้อสินค้าเงินเชื่อ ซึ่ง ดลกร (2551) ได้ดำเนินการออกแบบระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมกับบริบทการดำเนินงานโครงการฯ ที่มีความซับซ้อนมากกว่า โดยได้ออกแบบเอกสารและรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องให้แก่โครงการรวม 9 ระบบ ได้แก่ การขายสด การขายเชื่อ การรับชำระหนี้ การซื้อและรับของ การจ่ายชำระหนี้ การจ่ายค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เงินสดย่อย และเงินเดือนและค่าแรง การรับเงินอุดหนุน ระบบที่ออกแบบนี้ได้นำไปทดลองปฏิบัติกับผู้มีหน้าที่ในการบันทึกบัญชีของโครงการเพื่อบันทึกรายการบัญชีและจัดทำงบการเงิน พบว่าผู้มีหน้าที่

จัดทำบัญชีมีความเข้าใจเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามเมื่อระบบบัญชีได้กำหนดให้มีเอกสารและรายงานเพื่อการตรวจสอบ จึงทำให้มีเอกสารและรายงานเพิ่มขึ้นทำให้งานด้านบัญชีมีงานในหน้าที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และจากการศึกษาของ ชัยมงคล (2554) พบว่ากลุ่มผลิตตำบลป่าบาง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ ขาดความรู้และบุคลากรทางบัญชี จึงได้กำหนดให้มีเอกสารและรายงานระบบบัญชีการเงินเพื่อการตรวจสอบซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตามย่อมส่งผลให้มีเอกสารและรายงานเพิ่มขึ้นทำให้สมาชิกต้องทำการมอบหมายงานด้านบัญชีในหน้าที่เพิ่มตามไปด้วย อย่างไรก็ตามผลจากการรวบรวมข้อมูลทางบัญชีทำให้กลุ่มสามารถทราบต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกพืชแต่ละชนิด ส่งผลให้สามารถนำข้อมูลไปดำเนินการวางแผนการผลิต การวางแผนการลดต้นทุนผลิตภัณฑ์ และกำหนดราคาขายที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดการสร้าง ความมั่นคงทางการเงิน และที่สำคัญอย่างยิ่งตัวเลขกำไรทางบัญชีที่ปรากฏได้สร้างกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานให้มุ่งมั่นที่จะดำเนินการต่อไป สอดคล้องกับ เฉลิมขวัญ (2545) รายงานว่าการบริหารการเงินมีความสำคัญเริ่มตั้งแต่พื้นฐานในการเป็นผู้วางระบบข้อมูลและเก็บข้อมูล ซึ่งจะมีผลต่อการรักษาสินทรัพย์ทั้งที่เป็นเงินสดและทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดความมั่นคงในธุรกิจ นอกจากนั้นการบริหารการเงินยังมีบทบาทสำคัญในการประหยัดเงินและทรัพยากรต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. คณะกรรมการกลุ่มฯ สรรหาบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทางการบัญชีการเงินเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มฯ เพื่อให้ทำหน้าที่เพื่อให้งานด้านการ

การเงินของกลุ่มเกิดพัฒนาการเต็มรูปแบบต่อไปในอนาคต

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจส่งเจ้าหน้าที่บัญชีการเงินเข้ามาช่วยในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูลทางการเงิน เนื่องจาก การคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนในของผลิตภัณฑ์ผักแต่ละชนิดต้องอาศัยข้อมูลจากการบันทึกบัญชีอย่างถูกต้องครบถ้วน จึงจะสามารถนำข้อมูลจากงบการเงินมาทำการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนได้ โดยผู้ที่ทำหน้าที่นี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักวิชาการอย่างครบถ้วนซึ่งเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน การใช้การอบรมในระยะเวลาจำกัดจึงไม่เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจจนถึงขั้นสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเต็มรูปแบบ

3. คณะกรรมการกลุ่ม ฯ กำหนดกรอบระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชีอย่างแน่นนอน และทำการบรรจุไว้ในวาระการประชุมกลุ่ม ฯ เพื่อกระตุ้นให้ผู้มีหน้าที่ดำเนินการในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและการเงินอย่างเคร่งครัด เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มทำหน้าที่ให้การติดตามและตรวจสอบข้อมูลทางการเงินเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ ปัญญา. 2555. นโยบายอาหารปลอดภัย จังหวัดเชียงใหม่ กำหนดขยายเครือข่าย การตลาดพืชอาหารปลอดภัยจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2554-2557. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://region3.prd.go.th/ct/news/viewnews.php?ID=120113164220> (25 สิงหาคม 2556).

เฉลิมขวัญ คุรุบุญวงศ์. 2545. การเงินธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น, กรุงเทพฯ. 456 หน้า.

ชัยมงคล เตียวกุล. 2545. ระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมของกลุ่มผลิตตำบล: กรณีศึกษาป่าบาง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (ระบบออนไลน์). เชียงใหม่. 163 หน้า.

ดลกร ไชยวงศ์. 2551. ระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมของโครงการเพิ่มพูนศักยภาพการบริหาร และจัดการฟาร์มสุกร มหาวิทยาลัยแม่โจ้. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://tdc.thailis.or.th> (15 พฤศจิกายน 2556).

บุษบา อารีย์ ประเวทย์ แสนยอง และอุดม อมยิ้ม. 2557. การพัฒนาศักยภาพโดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ บ้านโป่งอ่าง ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 2(1): 49-61

พรธมนุช ชัยปิ่นชนะ. 2554. การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยความร่วมมือของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 2 (1): 37-48.